

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN AZINLIKLARA YAKLAŞIMI VE ROMANLAR

Yazar

Tülin YANIKDAĞ

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Bu kitapta yer alan fikirler ve düşünceler yazara ait olup, hiçbir kurum veya kuruluşun görüşünü yansıtmamaktadır. Bu kitap, Prof. Dr. Naz Çavuşoğlu'nun danışmanlığında yürütülen "Avrupa Birliği'nin Azınlık Yaklaşımı ve Romanlar" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-625-375-044-2	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Avrupa Birliği'nin Azınlıklara Yaklaşımı ve Romanlar	47518
Yazar	Baskı ve Cilt
Tülin YANIKDAĞ	Vadi Matbaacılık
ORCID iD: 0000-0001-6679-7452	Bisac Code
Yayın Koordinatörü	HIS010000
Yasin DİLMEN	DOI
	10.37609/akya.3275

Kütüphane Kimlik Kartı
Yanıkdag, Tülin.

Avrupa Birliği'nin Azınlıklara Yaklaşımı ve Romanlar / Tülin Yanıkdağ.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.
206 s. ; 160x235 mm.
Kaynakça, Ek ve İndeks var.
ISBN 9786253750442

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

İki kutuplu sitemin sona ermesinden günümüze kadar uzanan süreçte azınlıklar, uluslararası ilişkilerde üzerinde en çok tartışılan konulardan birisi olmuştur. Tartışmaların ana eksenini; azınlıkların nasıl tanımlanacağı, bu topluluklara mensup bireylere ne tür haklar tanınacağı ve söz konusu bu hakların kendi kaderini tayin ilkesi temelinde ayrılıkçılığa varacak talepleri de beraberinde getirmesinden duyulan ulusal egemenlik kaygıları oluşturmaktadır.

Azınlık olgusuna atfedilen önemin ardında yatan nedenlerden biri, bu sorulara aranan yanıtlar ise bir diğeri de azınlıkların, küreselleşen dünya düzenninde özellikle Avrupa Birliğı gibi ulus-üstü bir örgütün de teşvikiyle demokratikleşmenin en temel göstergelerinden biri haline gelmesidir. Günümüzde herhangi bir devletin demokratik olarak değerlendirilmesini o devletin toprakları üzerinde yaşayan azınlıklara ilişkin tutumu belirlemektir. Romanlar siyaset biliminden sosyolojiye birçok disiplinin ilgi alanına girmektedir. Bu kapsamda daha çok kimliklerine ve kültürel özelliklerine ilişkin çalışmalar ortaya konmaktadır. Ancak Avrupa Birliğı sınırları içerisindeki azınlıklar arasında en geniş nüfusa sahip olan Roman toplulukların, yaşadıkları coğrafyadaki önyargılı ve ırkçı yaklaşımların hedefi haline gelmesi ve aynı zamanda ayrımcılığa en çok maruz kalan topluluk olması göz ardı edilmemesi gereken bir unsurdur.

Bu kitabın amacı AB'nin azınlıklara ilişkin sergilediğı tutumu Romanlar örneğı üzerinden ortaya koymaktır. Bu doğrultuda öncelikle azınlık hakları üzerine sunduğı akademik çalışmalarıyla bu yönde yapılan başka çalışmalara ışık tutan hocam Prof. Dr. Naz Çavuşoğlu'na ve azınlık meselelerine olan ilgimden dolayı AB'de yaşayan Romanları araştırma ilhamını veren değerli hocam Prof. Dr. Semih Gemalmaz'a teşekkür ederim. Bu kitabın henüz bir yüksek lisans tezi olarak hazırlandığı dönemde hemen her aşamasında beni yönlendiren, desteğini, ilgisini ve birikimini esirgemeyen Prof. Dr. Engin Selçuk ve Romanlara yönelik akademik çalışmalarıyla bu alana önemli katkılar sunan Prof. Dr. Levent Ürer hocalarıma teşekkür ederim. Akademik kariyerimin her aşamasında yanımda olan hocam Prof. Dr. Hüseyin Emiroğlu'na ve kitabımın basılması hususunda desteğinden dolayı Mustafa Bol'a çok teşekkür ederim.

Önsöz

Çalışmamı yeniden gözden geçirme ve güncelleyip yayınlama konusunda beni teşvik eden arkadaşlarım Dr. Fatma Eban Arıkan'a, Dr. Yeliz Yazan Koç'a ve Bakshanda Rafieva'ya teşekkür ederim. Ayrıca bütün hayatım boyunca olduğu gibi bu çalışmada da desteğini benden esirgemeyen babama, anneme ve ablama ne kadar teşekkür etsem az gelir. Emekleri ve destekleri için aileme sonsuz teşekkür ederim.

Tülin YANIKDAĞ

İstanbul, 2024

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
--------------------	----------

BÖLÜM 1

İNSAN HAKLARI HUKUKU VE AZINLIKLAR.....	9
--	----------

1.1. Azınlık Hakları ve Azınlıkların Uluslararası Alanda Korunması	9
--	---

1.1.1. Kimlik Hakları.....	10
----------------------------	----

1.1.2. Kamusal Yaşama Katılım ve Uluslararası İlişkiler Kurma Hakkı	14
---	----

1.2. Azınlık Haklarının Sınırlandırılması.....	16
--	----

1.3. Azınlıkların Uluslararası Alanda Korunması	17
---	----

1.3.1. Birleşmiş Milletler Çerçevesinde Yaşanan Gelişmeler	17
--	----

1.3.2. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Çerçevesinde Yaşanan Gelişmeler	22
--	----

1.3.3. Avrupa Konseyi Çerçevesinde Yaşanan Gelişmeler.....	33
--	----

1.3.3.1. Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşme.....	34
--	----

1.3.3.2. Bölgesel ya da Azınlık Dilleri Avrupa Şartı.....	36
---	----

1.3.3.3. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.....	40
---	----

BÖLÜM 2

AVRUPA BİRLİĞİ VE AZINLIKLAR	43
---	-----------

2.1. AB Kurumlarının Üye Ülkelerdeki Azınlıklara Yaklaşımı ve Çalışmaları	43
---	----

2.1.1. AB Konseyi Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar	47
---	----

2.1.2. Avrupa Komisyonu Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar	54
---	----

2.1.3. Avrupa Parlamentosu Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar	61
--	----

2.2. AB Üyesi Ülkelerin Azınlık Politikaları ve İki Ülke Örneği.....	66
--	----

2.2.1. İspanya.....	67
---------------------	----

2.2.2. Romanya.....	75
---------------------	----

BÖLÜM 3

AVRUPA KONSEYİ, AVRUPA BİRLİĞİ VE ROMANLAR.....	87
--	-----------

3.1. AB Üyesi Ülkelerde Romanlar ve Karşılaştıkları Sorunlar.....	87
---	----

3.1.1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Kararları Işığında Romanlar	90
---	----

3.1.2. Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu Raporları Işığında Romanlar	108
--	-----

İçindekiler

3.2. Türkiye’de Romanlar ve Karşılaştıkları Sorunlar	113
3.2.1. Roman Açılımı ve Türkiye’de Romanlar	115
3.2.1.1. Roman Kimliği ve Romanlara Yönelik Geleneksel Algı.....	115
3.2.1.2. Avrupa Komisyonu ve ECRI Raporları Işığında Türkiye’de Romanlar	119
3.2.2. Roman Çalıştayı	127
3.2.3. Roman Buluşması	130
SONUÇ	135
KAYNAKLAR	142
EK-1: ULUSAL AZINLIKLARIN KORUNMASINA İLİŞKİN ÇERÇEVE SÖZLEŞME	154
EK- 2: AVRUPA BÖLGESEL YA DA AZINLIK DİLLERİ ŞARTI.....	165
EK- 3: ROMAN ÇALIŞTAYI RAPORU	183
İNDEKS	193

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABA	: Avrupa Birliği Antlaşması
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
A.e.	: Aynı eser
A.g.e.	: Adı geçen eser
A.g.m.	: Adı geçen makale
AGİK/CSCE	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı
AGİT/OSCE	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AİHM/ECtHR	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AK	: Avrupa Konseyi
ASIL	: The American Society of International Law
AT	: Avrupa Topluluğu
ATA	: Avrupa Topluluğu'nu Kuran Antlaşma
AÜSBF	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
BM KSHS	: Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi
CAHMIN	: Ulusal Azınlıkların Korunması Ad-Hoc Komite
COHOM	: İnsan Hakları Çalışma Grubu
Der.	: Derleyen
DIR	: Etnik Gruplar arası İlişkiler Departmanı
DPMN	: Ulusal Azınlıkların Korunması Departmanı
EBLUL	: Avrupa Az Kullanılan Diller Bürosu
ECRI	: İrkçiliğa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu
EDROM	: Edirne Roman Derneği
ELEN	: Avrupa Dil Eşitliği Ağı
ENAR	: İrkçiliğa Karşı Avrupa Ağı
ERIO	: Avrupa Roman Bilgi Ofisi Direktörü
ERRC	: Avrupa Roman Hakları Merkezi
EU-MIDIS	: Avrupa Birliği Azınlıklar ve Ayrımcılık Anketi

Kısaltmalar

Eurolang	: Avrupa Dilleri Haber Ajansı
FRA	: Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı
FREMP	: Temel Haklar, Vatandaş Hakları ve Kişilerin Serbest Dolaşımı Çalışma Grubu
Haz.	: Hazırlayan
HRLJ	: Human Rights Law Journal
HYD	: Helsinki Yurttaşlar Derneği
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
MC	: Milletler Cemiyeti
M.	: Madde
MDAÜ	: Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri
MERCATOR	: Avrupa Çokdillilik ve Dil Öğrenimi Araştırma Merkezi
NPLD	: Dil Çeşitliliğini Teşvik Ağı
MRG	: Uluslararası Azınlık Hakları Grubu
OSCE HCNM	: AĞİT Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiseri
OSCE ODIHR	: AĞİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi
Parag.	: Paragraf
TOKİ	: T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
UAD	: Uluslararası Adalet Divanı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

KAYNAKLAR

- Akgül, Fatma İlknur, “Kimlik ve Güvenlik Bağlamında Avrupa ve Türkiye’de Romanlar”, **Akademik Hassasiyetler**, Cilt: 9, Sayı: 19, 2022, s. 123-142.
- Akgün, Birol, “Democratisation and Minority Rights in the Post- Communist Balkan States”, **Perceptions Journal of International Affairs**, Vol. VI, No. 2, June-August 2001, s. 158-174.
- Alpkaya, Gökçen, **AGİK Sürecinden AGİT’e İnsan Hakları**, İstanbul, Kavram Yayınları, 1996.
- Altınöz, İsmail, “Osmanlı Toplumunda Çingener”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, İstanbul, 2005.
- Arayıcı, Ali, **Avrupa’nın Vatansızları Çingener**, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2008.
- Arıkan, F. Selin, “Sulukule Özelinde Kentsel Dönüşüm Projelerinin Hukuki Boyutu”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2010.
- Arşava, Ayşe Füsün, “Avrupa Birliği’nin Anayasallaşma Sürecinde Temel Haklar Şartı”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 2, Bahar 2004, s. 1-9.
- Arşava, Ayşe Füsün, “Azınlık Hakları ve Bu Çerçeve Ortaya Çıkan Düzenlemeler”, **AÜSBF Dergisi**, C. 47, Sayı: 12, s. 51-62.
- Arşava, Ayşe Füsün, “Ulusal Grup Hakları ve Bu Konuda Meydana Gelen Gelişmeler”, **AÜSBF Dergisi: Bedri Gürsoy’a Armağan**, C. 47, Sayı: 3-4, Haziran-Aralık 1992, s. 13-20.
- Arşava, Ayşe Füsün, **Azınlık Kavramı ve Azınlık Haklarının Uluslararası Belgeler ve Özellikle Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 27. Maddesi Işığında İncelenmesi**, Ankara, AÜSBF Yayınları, 1993.
- Avrupa Komisyonu, “2020 Türkiye Raporu”, Brüksel, 6 Ekim 2020, (Çevrimiçi) https://www.ab.gov.tr/siteimages/trkiye_raporustrateji_belgesi_2020/turkey_report_30.10.2020.pdf, 5 Haziran 2024.
- Avrupa Komisyonu, “2021 Türkiye Raporu”, Strazburg, 19 Ekim 2021, (Çevrimiçi) https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2021_turkiye_raporu_tr.pdf, 5 Haziran 2024.
- Avrupa Komisyonu, “2022 Türkiye Raporu”, Brüksel, 12 Ekim 2022 (12.10.2022), (Çevrimiçi) https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2022_turkiye_report_tr_27.11.2022_22.05.pdf, 7 Haziran 2024.
- Avrupa Komisyonu, “2023 Türkiye Raporu”, Brüksel, 8 Kasım 2023, (Çevrimiçi) <https://ab.gov.tr/siteimages/resimler/2023%20T%C3%BCrkiye%20Raporu.pdf>, 7 Haziran 2024.
- Avrupa Konseyi, “İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme”, Roma, 4 Kasım 1950, (Çevrimiçi) <https://www.yargitay.gov.tr/documents/AIHM.pdf>, 18 Nisan 2024.
- Avrupa Konseyi, “İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol”, Paris, 20 Mart 1952.
- Avrupa Konseyi, “İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme’ye Ek 12 No.lu Protokol”, Roma, 4 Kasım 2000.
- Aydın, Suavi, “Azınlıklara İçeriden Bakmak”, **Türkiye’de Çoğunluk ve Azınlık Politikaları: AB Sürecinde Yurttaşlık Tartışmaları**, Der. Ayhan Kaya, Turgut Tarhanlı, 2. Baskı, İstanbul, Tesev Yayınları, 2006, s. 186-223.
- Barten, Ulrike, “Minority Rights in the European Union after Lisbon”, **Nordic Journal of Human Rights**, 33(1), 2015, 74-94.
- Bernard Rorke, “Brutal and Bigoted: Policing Roma in the EU”, Brussels, European Roma Rights Centre, May 2022, (Çevrimiçi) https://www.errc.org/uploads/upload_en/file/5397_file1_brutal-and-bigoted-policing-roma-in-the-eu.pdf, 24 Nisan 2024.

Kaynaklar

- Bilener, Tolga, "AB'nin Azınlık Hakları Anlayışı ve AB'ye Bütünleşme Sürecinde Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri", **Düünden Bugüne Avrupa Birliği**, Der. Beril Dedeoğlu, İstanbul, Boyut Yayınları, 2003, s. 165-199.
- Bozkurt, Enver, M. Akif Kütükçü, Yasin Poyraz, **İnsan Hakları Mevzuatı**, Ankara, Asil Yayınları, 2004.
- Bozkurt, Enver, Mehmet Özcan, Arif Köktaş, **AB Hukuku**, 3. Baskı, Ankara, Asil Yayınları, 2008.
- Bozkurt, Enver, Mehmet Özcan, Arif Köktaş, **Avrupa Birliği Temel Mevzuatı**, Ankara, Asil Yayınları, 2005.
- Bulut, Nisa, "Uluslararası Terör Gruplarından ETA ve IRA Üzerine Hukuki Bir Değerlendirme", **Kırklareli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 2, Aralık 2023, s. 289-312.
- Canatan, Bilal, **Düşünce Tarihinde, Kamu Hukukunda, Avrupa Birliği'nde Yerellik İlkesi**, Ankara, Galeri Kültür Yayınevi, 2001.
- Capotorti, Francesco, **Study on the Rights of Persons Belonging to Ethnic, Religious and Linguistic Minorities**, New York, UN Study Series, 1979.
- Commission of the European Communities, "Commission Working Document Consultation on The Future 'EU 2020' Strategy", Brüksel, 24 November 2009, (Çevrimiçi) <https://eur.lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52009DC0647>, 3 Mayıs 2024.
- Connolly, Kate, "Gypsies trapped behind European Wall of shame", *The Guardian*, 24 October 1999, (Çevrimiçi) <https://www.theguardian.com/world/1999/oct/24/humanrights.kateconnolly>, 27 Mayıs 2024.
- Çapanoğlu, Sema Gençay, "Geçmişten Günümüze Lizbon Stratejisi ve 2020 İçin Yeni Bir Vizyon Işığında AB 2020 Stratejisi", İKV Değerlendirme Notu, No. 12, 2010, (Çevrimiçi) https://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/gecmisten_gunumuze_lizbon_stratejisi_ve_2020_icin_yeni_bir_vizyon_isiginda_ab_2020_stratejisi.pdf, 3 Mayıs 2024.
- Çavuşoğlu, Naz, "Azınlıkların Korunmasına İlişkin Uluslararası Normlar", **Türkiye'de Çoğunluk ve Azınlık Politikaları: AB Sürecinde Yurttaşlık Tartışmaları**, Der. Ayhan Kaya, Turgut Tarhanlı, 2. Baskı, İstanbul, Tesev Yayınları, 2006, s. 241-261.
- Çavuşoğlu, Naz, "Cultural Identity: A 'Minority Question'?", **İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, No: 23-24 (Aralık 2011), s. 91-98.
- Çavuşoğlu, Naz, **Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Azınlık Hakları**, 2. Baskı, İstanbul, Su Yayınları, 2001.
- Çelik, Sinem, "2017 Katalan Bağımsızlık Referandumu ve Katalonya Parlamentosu'nun Bağımsızlık İlanına Yönelik Uluslararası Tepkiler", **Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 19(1), 2021, s. 171-178.
- Çetin, Başak Işıl, "Kimlikleriyle Romanlar: Türkiye'deki Roman Vatandaşlara Yönelik Sosyal İçerme Ulusal Strateji ve Birinci Aşama Eylem Planı'nın Değerlendirilmesi", **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, C. 15, S. 1, Ocak 2017, s. 85-112.
- Dinan, Desmond (Ed.), **AB Ansiklopedisi**, Çev. Hale Akay, C. 1-2, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2005.
- Dinç, Güney, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Göre Çevre ve İnsan**, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2008.
- Drzewicki, Krzysztof, "The Enlargement of the European Union and the OSCE High Commissioner on National Minorities, **The Protection of Minorities in the Wider Europe**, Ed. Marc Weller, Denika Blacklock, Katherine Nobbs, United Kingdom, Palgrave Macmillan, 2008, s. 154-170.
- ECRI, "3 No.lu Genel Politika Tavsiye Kararı: Romanlara Yönelik Irkçılık ve Hoşgörüsüzlükle Mücadele", Strazburg, 6 Mart 1998.
- ECRI, "Annual Report on ECRI's Activities covering the period from 1 January to 31 December 2022", Strasbourg, June 2023, (Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/ar2022-ecri23-16-en>

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN AZINLIKLARA YAKLAŞIMI VE ROMANLAR

- g/1680ab5b52, 30 Mayıs 2024.
- ECRI, "Annual Report on ECRI's Activities covering the period from 1 January to 31 December 2023", Strasbourg, 20 June 2024, (Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/annual-report-on-ecri-s-activities-covering-the-period-from-1-january-/1680b0505d>, 1 Temmuz 2024.
- ECRI, "ECRI General Policy Recommendation No.13 on Combating Antigypsyism and Discrimination Against Roma", Strasbourg, 24 June 2011.
- ECRI, "Fifth Report on Romania", Strasbourg, 5 June 2019, (Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/fifth-report-onromania/168094c9e5>, 27 Mayıs 2024.
- ECRI, "Fifth Report on Spain", Strasbourg, 27 February 2018, (Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/fifth-report-on-spain/16808b56c9>, 17 Mayıs 2024.
- ECRI, "Fifth Report on Turkey", Strasbourg, 4 October 2016, (Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/fifth-report-on-turkey/16808b5c81>, 7 Haziran 2024.
- ECRI, "First Report on Romania", Strasbourg, 13 March 1999, (Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/first-report-on-romania/16808b5b62>, 21 Mayıs 2024.
- ECRI, "First Report on Spain", Strasbourg, 26 January 1999, (Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/first-report-on-spain/16808b56bd>, 10 Mayıs 2024.
- ECRI, "First Report on Turkey", Strasbourg, 9 November 1999, (Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/first-report-on-turkey/16808b5c75>, 7 Haziran 2024.
- ECRI, "Fourth Report on Romania", Strasbourg, 3 June 2014, (Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/fourth-report-on-romania/168094d771>, 25 Mayıs 2024.
- ECRI, "Fourth Report on Spain", Strasbourg, 8 February 2011, (Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/fourth-report-on-spain/16808b56c6>, 15 Mayıs 2024.
- ECRI, "Fourth Report on Turkey 2011", Strasbourg, 8 February 2011, (Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/fourth-report-on-turkey/16808b5c7e>, 7 Haziran 2024.
- ECRI, "Second Report on Romania", Strasbourg, 23 April 2002, (Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/second-report-on-romania/16808b5b8d>, 22 Mayıs 2024.
- ECRI, "Second Report on Spain", Strasbourg, 8 July 2003, (Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/second-report-on-spain/16808b56c0>, 11 Mayıs 2024.
- ECRI, "Second Report on Turkey", Strasbourg, 3 July 2001, (Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/second-report-on-turkey/16808b5c78>, 7 Haziran 2024.
- ECRI, "Third Report on Romania", Strasbourg, 21 February 2006, (Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/third-report-on-romania/16808b5b90>, 23 Mayıs 2024.
- ECRI, "Third Report on Spain", Strasbourg, 21 February 2006, (Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/fourth-report-on-spain/16808b56c6>, 15 Mayıs 2024.
- ECRI, "Third Report on Turkey", Strasbourg", 15 February 2005, (Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/third-report-on-turkey/16808b5c7b>, 7 Haziran 2024.
- ECTHR, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi: Mahkeme İç Tüzüğü", Strazburg, 22 Ocak 2024, (Çevrimiçi) https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Rules_Court_TUR, 31 Mayıs 2024.
- ECTHR, "The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms: Treaty Open for Signature by the Member States of the Council of Europe and for Accession by the European Union", (Çevrimiçi) <https://www.echr.coe.int/european-convention-on-human-rights>, 18 Nisan 2024.
- ECTHR, Angelova and Iliev v. Bulgaria, Application No. 55523/00, Strasbourg, 26 July 2007, (Çevrimiçi) <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-81906>, 30 Mayıs 2024.
- ECTHR, Anguelova v. Bulgaria, Application No. 38361/97, Strasbourg, 13 June 2002, (Çevrimiçi) [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22itemid%22:\[%22001-60505%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22itemid%22:[%22001-60505%22]}), 30 Mayıs 2024.
- ECTHR, Bryan v. The United Kingdom, Application No.19178/91, Strasbourg, 22 November 1995, (Çevrimiçi) <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57954>, 29 Mayıs 2024.

Kaynaklar

- ECtHR, Buckley v. The United Kingdom, Application No. 20348/92, Strasbourg, 25 August 1996, (Çevrimiçi) <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58076>, 28 Mayıs 2024.
- ECtHR, Chapman v. The United Kingdom, Application No. 27238/95, Strasbourg, 18 January 2001, (Çevrimiçi) <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-59154>, 28 Mayıs 2024.
- ECtHR, Cobzaru v. Romania, Application No. 48254/99, Strasbourg, 26 July 2007, (Çevrimiçi) <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-81904>, 29 Mayıs 2024.
- ECtHR, D.H. and Others v. The Czech Republic, Application No. 57325/00, Strasbourg, 13 November 2007, (Çevrimiçi) <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-83256>, 29 Mayıs 2024.
- ECtHR, Dzeladinov and the Others v. The Former Yugoslav Republic of Macedonia, Application No. 13252/02, Strasbourg, 10 April 2008, (Çevrimiçi) <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-85828>, 30 Mayıs 2024.
- ECtHR, Gillow v. The United Kingdom, Application No. 9063/80, Strasbourg, 24 November 1986, (Çevrimiçi) <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57493>, 28 Mayıs 2024.
- ECtHR, Moldovan and Others v. Romania (No. 2), Applications No. 41138/98 and 64320/01, Strasbourg, 12 July 2005, (Çevrimiçi) <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-69670>, 29 Mayıs 2024.
- ECtHR, Nachova and Others v. Bulgaria, Applications No. 43577/98 and 43579/98, Strasbourg, 6 July 2005, (Çevrimiçi) <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-69630>, 30 Mayıs 2024.
- ECtHR, Oršuš and Others v. Croatia, Application No. 15766/03, Strasbourg, 16 March 2010, (Çevrimiçi) <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-97689>, 30 Mayıs 2024.
- ECtHR, Petropoulos-Tsakiris v. Greece, Application No. 44803/04, Strasbourg, 6 March 2008 (Çevrimiçi) <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-83882>, 30 Mayıs 2024.
- ECtHR, Sulejmanov v. The Former Yugoslav Republic of Macedonia, Application No. 69875/01, Strasbourg, 24 April 2008, (Çevrimiçi) <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-86022>, 30 Mayıs 2024.
- ECtHR, Willis v. The United Kingdom, Application No. 36042/97, Strasbourg, 11 June 2002, (Çevrimiçi) <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-60499>, 30 Mayıs 2024.
- EEAS, “2023 Annual Report on Human Rights And Democracy in the World-Report of the EU High Representative for Foreign Affairs and Security Policy”, s. 32-34, (Çevrimiçi) https://eeas.europa.eu/eeas/2023-human-rights-and-democracy-world-annual-report-report-eu-high-representative-foreign-affairs_en, 27 Nisan 2024.
- Efe, Haydar, “Avrupa Birliği'nin Dış İlişkilerinin Ayrılmaz Bir Parçası Olarak Birliğin İnsan Hakları Politikası”, **Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 7(1), 2008, s. 66-78.
- Ercan, Mehmet Sercan, “İspanya Anayasasının Yapım Sürecine İlişkin Bir İnceleme”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 9(2), Güz 2022, s. 271-296.
- Erçin, Erhan, **AB Genişleme Süreci ve Türkiye**, No: 170, İstanbul, İKV Yayınları, 2002.
- Erdoğan, Birsan, A. Şevket Ovalı, “Bölgesel veya Azınlık Dilleri için Avrupa Şartı (Bir Değerlendirme)”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**, C. 3, S. 2, 2002, s. 217-249.
- ERRC, “Haklarınızı Bilmek ve Onlar için Mücadele Etmek: Roman Aktivistler için Bir Rehber”, (Çevrimiçi) http://www.errc.org/uploads/upload_en/file/02/03/m00000203.pdf, 28 Mayıs 2024.
- EU Network of Independent Experts on Fundamental Rights, “Thematic Comment No. 3: The Protection of Minorities in the European Union”, 25 Nisan 2005.
- Euronews, “AB Nüfusu Göçle Birlikte Yeniden Artışa Geçti” (Çevrimiçi) <https://tr.euronews.com/my-europe/2023/07/15/ab-nufusu-goc-nedeniyle-2022de-yeniden-artisa-gecti#:~:text=Avrupa%20Birli%C4%9Fi'ne%20artan%20g%C3%B6%C3%A7,2020%20ve%202021%20y%C4%B1llar%C4%B1nda%20azalm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1>, 27 Nisan 2024.
- European Commission, “Agenda 2000: for a stronger and wider Union”, (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/agenda-2000-for-a-stronger-and-wider-union>.

- html, 27 Nisan 2024.
- European Commission, “The Commission decides to refer Slovakia to the Court of Justice of the European for not sufficiently addressing discrimination against Roma children at school”, press release, 19 April 2023, (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_2249, 1 Temmuz 2024.
- European Commission, “Türkiye 2024 Report”, Brussels, 30 October 2024, (Çevrimiçi) https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/turkiye-report-2024_en, 31 Ekim 2024.
- Fonseca, Isabel, **Beni Ayakta Gömün: Çingeneler ve Yolculukları**, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2002.
- FRA, “Fundamental Rights Report-2024”, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 5 June 2024, (Çevrimiçi) https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2024-fundamental-rights-report-2024_en_1.pdf, 1 Temmuz 2024.
- FRA, “Fundamental Rights Report-2023”, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2023, (Çevrimiçi) https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2023-fundamental-rights-report-2023_en_1.pdf, 24 Nisan 2024.
- FRA, “Roma in 10 European Countries-Main Results”, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2022.
- Gallagher, Tom, “Nationalism and Romanian Political Culture in the 1990s”, **Post-Communist Romania Coming to Terms with Transition**, Ed. Duncan Light, David Phinnemore, New York, Palgrave Publishers, 2001, s. 104-121.
- Gemalmaz, Mehmet Semih, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş**, 6. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2007.
- Heintze, Hans-Joachim, “Collective Rights in the Context of EU Accession”, **The Protection of Minorities in the Wider Europe**, Ed. Mark Weller, Denika Blacklock and Katherine Nobbs, England, Palgrave and Macmillan, 2008, s. 42-53.
- Hoffman, Rainer, “The Future of Minority Issues in the Council of Europe and the Organization for Security and Cooperation in Europe”, **The Protection of Minorities in the Wider Europe**, Ed. Marc Weller, Denika Blacklock, Katherine Nobbs, United Kingdom, Palgrave Macmillan, 2008, s. 171-205.
- İKV, “Fransa’nın Roman Kökenli Vatandaşları Hedef Alan Sınır Dışı Kararı AB’de Tartışılıyor”, Haftalık E-Bülten, 30 Ağustos-5 Eylül 2010, (Çevrimiçi) https://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/fransa%E2%80%99nin_roman_kokenli_vatandaslari_hedef_alan_sinirdisi_karari_ab%E2%80%99de_tartisiliyor.pdf, 28 Mayıs 2024.
- İKV, **AB ve Türkiye-AB İlişkileri: Temel Kavramlar Rehberi**, 3. Baskı, İstanbul, 2005.
- İKV, **AB’ de Anayasa Süreci ve Lizbon Antlaşması**, No. 218, İstanbul, 2008.
- İKV, **Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Topluluğu’ nu Kuran Antlaşma’yı Tadil Eden Lizbon Antlaşması**, No. 217, İstanbul, 2008.
- İKV, **Avrupa Birliği Genişleme Süreci ve Türkiye**, İstanbul, 2002.
- Karakaş, A. Işıl, “Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinde İnsan Hakları Sorunsalı”, **Türk Dış Politikasının Analizi**, Der. Faruk Sönmezoglu, 3. Baskı, İstanbul, Der Yayınları, 2004, s. 1031-1036.
- Karan, Ulaş, **Avrupa Birliği Ülkelerinde Ayrımcılık Yasağı ve Eşitlik Kurumları**, Ankara, İnsan Hakları Ortak Platformu, 2009.
- Karlsson, Ingmar, **Avrupa’nın Üvey Evlatları**, Çev. Turhan Kayaoglu, İstanbul, Homer Kitabevi, 2006.
- Kaya, Ayhan, “Avrupa Birliği Bütünleşme Sürecinde Yurttaşlık, Çokkültürcülük ve Azınlık Tartışmaları: Birarada Yaşamının Siyaseti”, **Türkiye’de Çoğunluk ve Azınlık Politikaları: AB Sürecinde Yurttaşlık Tartışmaları**, Der. Ayhan Kaya, Turgut Tarhanlı, 2. Baskı, İstanbul, Tesev Yayınları, 2006.

Kaynaklar

- Kıran, Abdullah, "Azınlıkların Dil Hakları ve Kürtler", **Avrupa Birliği Sürecinde Dil Hakları**, Haz. Ebru Uzpeder, İstanbul, Helsinki Yurttaşlar Derneği (hYd), 2003, s. 74-84.
- Klebes, Heinrich, "The Council of Europe's Framework Convention for the Protection of National Minorities/ Introduction", **HRLJ**, 28 April 1995, Vol. 16, No. 1-3, s. 92-98.
- Kolukırık, Suat (Haz.), **Yeryüzünün Yabancıları: Çingeneler**, İstanbul, Simurg Yayınları, 2007.
- Korkeakivi, Antti, "Introductory Note To European Court of Human Rights Decision: D.H. v. Czech Republic", **International Legal Materials**, The American Society of International Law (ASIL), C. 47, Kasım 2007, s. 35-37.
- Köksoy, Fulya, "Avrupa Birliği'nin Azınlık Politikaları Çerçevesinde Fransa'da Romanlar: Nicholas Sarkozy Dönemi", **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 34, 2019, s. 97-112.
- Kurban, Dilek, "Avrupa Birliği'nin Anayasal Düzeninde Azınlık Hakları: Açılımlar, Fırsatlar ve Olasılıklar", **Türkiye'de Çoğunluk ve Azınlık Politikaları: AB Sürecinde Yurttaşlık Tartışmaları**, Der. Ayhan Kaya, Turgut Tarhanlı, 2. Baskı, İstanbul, Tesev Yayınları, 2006, s. 285-303.
- Kurban, Dilek, **Bir Eşitlik Arayışı: Türkiye'de Azınlıklar**, Uluslararası Azınlık Hakları Grubu (MRG) Raporu, 2007.
- Kurubaş, Erol, "Uluslararası Politikada Etnik Sorunlar ve Çözüm Yolları", **İktisat Dergisi**, Sayı: 386, Ocak 1999, s. 49-59.
- Kurubaş, Erol, **Asimilasyondan Tanınmaya: Uluslararası Alanda Azınlık Sorunları ve Avrupa Yaklaşımı**, 2. Baskı, Ankara, Asil Yayınları, 2006.
- Kymlicka, Will, "The Envolving Basis of European Norms of Minority Rights: Rights to Culture, Participation and Autonomy", **The Protection of Minorities in the Wider Europe**, Ed. Marc Weller, Denika Blacklock, Katherine Nobbs, United Kingdom, Palgrave Macmillan, 2008, s. 11-41.
- Kymlicka, Will, **Çokkültürlü Yurttaşlık: Azınlık Haklarının Liberal Teorisi**, Çev. Abdullah Yılmaz, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1998.
- Lima, Mauricio, "What happened on day 11 of Russia's invasion of Ukraine", *New York Times*, 6 March 2022, (Çevrimiçi) <https://www.nytimes.com/live/2022/03/06/world/ukraine-russia>, 26 Nisan 2024.
- Marsh, Adrian, "Eşitsiz Vatandaşlık: Türkiye Çingenelerinin Karşılaştığı Hak İhlalleri", **Biz Buradayız! Türkiye'de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi**, Yay. Haz. Ebru Uzpeder, Savelina Danova-Roussinova, Sevgi Özçelik, Sinan Gökçen, İstanbul, Edirne Roman Derneği (EDROM), European Roma Rights Centre (ERRC) ve Helsinki Yurttaşlar Derneği (hYd), 2008, s. 53-108.
- Medda-Windischer, Roberta, "The European Court of Human Rights and Minority Rights", **European Integration**, 25(3), September 2003, s. 249-271.
- Mercator, (Çevrimiçi) <https://www.mercator-research.eu/en/>, 1 Mayıs 2024.
- Moussis, Nicholas, **Avrupa Birliği Politikalarına Giriş Rehberi**, Çev. Ahmet Fethi, İstanbul, Mega Press, 2004.
- Nakanishi, Yumiko, "Mechanism to Protect Human Rights in the EU's External Relations", **Contemporary Issues in Human Rights Law: Europe and Asia**, Ed. Yumiko Nakanishi, Singapore, Springer Open, 2018.
- Nas, Çiğdem, "Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği-Türkiye İlişkileri", **Türk Dış Politikasının Analizi**, Der. Faruk Sönmezoglu, 3. Baskı, İstanbul, Der Yayınları, 2004, s. 465-489.
- Nas, Çiğdem, "Avrupa Parlamentosu'nun Etnik Azınlıklara Bakışı ve Türkiye", **Uluslararası Politikada Yeni Alanlar, Yeni Bakışlar**, Der. Faruk Sönmezoglu, İstanbul, Der Yayınları, 1998, s. 389-402.

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN AZINLIKLARA YAKLAŞIMI VE ROMANLAR

- NTV, "Vurun Çingenele Dediler!", (Çevrimiçi) https://www.ntv.com.tr/turkiye/vurun-cingenelere-dediler,sT3ja_cbukyM7gg8wtDp-g, 7 Haziran 2024.
- Official Journal of European Communities, C 287, Vol. 24, 9 November 1981.
- Official Journal of European Communities, C 318, 30 November 1987.
- Official Journal of the European Communities, "Council Directive 2000/43/EC of 29 June 2000 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin", (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2000/43/oj>, 21 Nisan 2024.
- Official Journal of the European Communities, C 249, 25 September 1995.
- Official Journal of the European Communities, C 61, 28 February 1994.
- Official Journal of the European Union, C 124, E/405, 25 May 2006.
- Oran, Baskın, (Ed.), **Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşı'ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar**, C. 1, 11. Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2005.
- Oran, Baskın, **Küreselleşme ve Azınlıklar**, 3. Baskı, Ankara, İmaj Yayınevi, 2000.
- OSCE HCNM, "Guidelines on the use of Minority Languages in the Broadcast Media", Hague, October 2003, (Çevrimiçi) <https://www.osce.org/files/f/documents/0/1/32310.pdf>, 17 Nisan 2024.
- OSCE HCNM, "Explanatory Note to Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies", Lahey, 2006, (Çevrimiçi) <https://www.osce.org/files/f/documents/5/2/32227.pdf>, 17 Nisan 2024.
- OSCE HCNM, "Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies", Lahey, 2006, (Çevrimiçi) <https://www.osce.org/hcnm/policing-recommendations>, 17 Nisan 2024.
- OSCE HCNM, "The Hague Recommendations Regarding the Education Rights of National Minorities and Explanatory Note", Hague, October 1996, (Çevrimiçi) https://www.osce.org/files/f/documents/e/2/32180_0.pdf, 15 Nisan 2024.
- OSCE HCNM, "The Lund Recommendations on the Effective Participation of National Minorities in Public Life and Explanatory Note", September 1999, (Çevrimiçi) <https://www.osce.org/hcnm/lund-recommendations>, 17 Nisan 2024.
- OSCE HCNM, "The Oslo Recommendations regarding the Linguistic Rights of National Minorities and Explanatory Note", February 1998, (Çevrimiçi) <https://www.osce.org/files/f/documents/8/1/67531.pdf>, 17 Nisan 2024.
- OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), "Guidelines To Assist National Minority Participation in The Electoral Process", Warsaw, 2001, (Çevrimiçi) <https://www.osce.org/odihr/elections/17569>, 17 Nisan 2024.
- OSCE, "Action Plan on Improving the Situation of Roma and Sinti within the OSCE Area", Decision No. 566, 27 November 2003, (Çevrimiçi) <https://www.osce.org/files/f/documents/9/8/17554.pdf>, 30 Mayıs 2024.
- OSCE, "Budapest Summit Declaration: Towards a Genuine Partnership in a New Era", Budapest, 21 December 1994, (Çevrimiçi) <https://www.osce.org/mc/39554>, 15 Nisan 2024.
- OSCE, "Charter of Paris for A New Europe", Paris, 1990, (Çevrimiçi) <https://www.osce.org/mc/39516>, 15 Nisan 2024.
- OSCE, "Conference on Security and Co-Operation in Europe Final Act", Helsinki, 1975, (Çevrimiçi) <https://www.osce.org/files/f/documents/5/c/39501.pdf>, 15 Nisan 2024.
- OSCE, "Document of the Copenhagen Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE", Copenhagen, 1990, (Çevrimiçi) <https://www.osce.org/odihr/elections/14304>, 15 Nisan 2024.
- OSCE, "Document of the Moscow Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE", Moscow, 3 October, 1991, (Çevrimiçi) <https://www.osce.org/odihr/elections/14310>, 15 Nisan 2024.

Kaynaklar

- OSCE, "Helsinki Summit Document: The Challenges of Change", Helsinki, 9-10 July 1992, (Çevrimiçi) <https://www.osce.org/mc/39530>, 15 Nisan 2024.
- OSCE, "Report of the CSCE Meeting of Experts on National Minorities", Geneva, 19 July 1991, (Çevrimiçi) <https://www.osce.org/hcnm/14588>, 15 Nisan 2024.
- Özateşler, Gül, **Çingene: Türkiye'de Yaftalama ve Dışlayıcı Şiddetin Toplumsal Dinamiği**, Çev. Didem Dinçsoy, İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları, 2016.
- Özcan, Mehmet, Mustafa Kutlay, "Azınlık Terimi, Almanya ve Türkiye'de Azınlığın ve Çoğunluğun Birlikte Yaşamaları", s. 9-42, (Çevrimiçi) <https://studylibtr.com/doc/2552422/009-042-mehmet-%C3%B6zcan>, 1 Nisan 2024.
- Özdemir, Özge, "Katalonya Bağımsızlık Referandumunu: Bundan Sonra Ne Olacak?", BBC Türkçe, (Çevrimiçi) <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41479264>, 10 Mayıs 2024.
- Özerman, Elif, "Avrupa' da Dil Hakları Genel Bir Çerçeve Raporu", Çev. Burcu Toksabay, **Toplum ve Hukuk**, Yıl: 2, Sayı: 8, Kış 2003, s. 79-113.
- Özler, Zeynep, "Avrupa'nın Ötekisi: Romanlar", **İKV Dergi**, S.156, Kasım 2010, s. 38-42.
- Öztan, Ece, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Azınlıklar", **Aybay Hukuk Araştırmaları Vakfı Dergisi**, 2003.
- Parliamentary Assembly of the Council of Europe, "Institutional racism of law-enforcement authorities against Roma and Travellers", Resolution 2523 (2023), November 2023, (Çevrimiçi) <https://pace.coe.int/en/files/33183/html>, 1 Temmuz 2024.
- Pentassuglia, Gaetano, **Minorities in International Law**, Strasbourg, The Council of Europe, 2002.
- Phinnemore, David, "Romania and Euro-Atlantic Integration since 1989: a Decade of Frustration?", **Post-Communist Romania Coming to Terms with Transition**, Ed. Duncan Light, David Phinnemore, New York, Palgrave Publishers, 2001, s. 245-269.
- Preece, Jennifer Jackson, **National Minorities and the European Nation States**, Oxford, Clarendon Press, 1998.
- Saraçlı, Murat, **Avrupa Birliği ve Türkiye'de Azınlıklar**, Ankara, Lotus Yayınları, 2007.
- Sarikaya, Pakistan, "Toplumsal Yansımaların Öznesi Olarak Çingeneler ve Etnik Damgalanma", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Aydın, 2019.
- Selçuk, Engin, "Anayasasını Arayan Avrupa: Avrupa Anayasal Antlaşma Tasarısı Üzerine," **Hukuk ve Adalet**, No. 3, 2004, s. 59-97.
- Selçuk, Engin, "Avrupa Birliği Anayasal Düzeninde Temel Hakların Serüveni," **İ.Ü SBF Dergisi**, Mart 2005, s.13-49.
- Shoraka, Kirsten, **Human Rights and Minority Rights in the European Union**, Oxon, Routledge, 2010.
- Smith, Anthony D. **Milli Kimlik**, Çev. Bahadır Sina Şener, 10. Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2022.
- Sönmezoğlu, Faruk (Der.), **Uluslararası İlişkiler Sözlüğü**, Haz. Deniz Ülke Arıboğan, Gülден Ayman, Beril Dedeoğlu, Genişletilmiş 3. Baskı, İstanbul, Der Yayınları, 2000.
- T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, "Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi (2016-2021)", Ankara, 2016, (Çevrimiçi) <https://www.aile.gov.tr/media/30906/roman-vatandaslara-yonelik-ii-asama-eylem-pl.pdf>, 7 Haziran 2024.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, "Avrupa Birliği'nin Genişlemesi", (Çevrimiçi) https://www.ab.gov.tr/avrupa-birliginin-genislemesi_109.html, 7 Mayıs 2024.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, "Avrupa Komisyonu Tarafından Hazırlanan Türkiye Raporları", (Çevrimiçi) www.ab.gov.tr/ilerleme-raporlari_46224.html, 26 Nisan 2024.

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN AZINLIKLARA YAKLAŞIMI VE ROMANLAR

- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “İspanya'nın Siyasi Görünümü”, (Çevrimiçi) <https://www.mfa.gov.tr/ispanya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 11 Mayıs 2024.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “Romanya'nın Siyasi Görünümü”, (Çevrimiçi) <https://mfa.gov.tr/romanya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>, 17 Mayıs 2024.
- T.C. Resmi Gazete, “İskan Kanunu”, No. 2510, S. 2733, 21 Haziran 1934, (Çevrimiçi) <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2733.pdf>, 1 Haziran 2024.
- T.C. Resmi Gazete, “İskan Kanunu”, No. 5543, S. 26301, 26 Eylül 2006, (Çevrimiçi) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/09/20060926-1.htm>, 1 Haziran 2024.
- T.C. Resmi Gazete, “Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun”, Kanun No: 5683, Tertip: 3, C. 31, 24 Temmuz 1950, (Çevrimiçi) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/10/20111024-9.htm>, 1 Haziran 2024.
- T.C. Resmi Gazete, “Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, Kanun No: 6097, Sayı: 27820, 5 Ocak 2011, (Çevrimiçi) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/01/20110119-1.htm>, 1 Haziran 2024.
- Taş, Gün, “Avrupa Birliği'nde Azınlıkların Entegrasyonu ve Boyutları”, **Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi**, C. 7, S. 19, 2023, s. 166-201.
- Taş, Gün, “Avrupa Bütünleşme Sürecinde Azınlıkların Konumu”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Beykent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, İstanbul, 2023.
- Tayfur, M. Fatih, “Yunanistan ve İspanya'nın Avrupalılaşma Serüveni ve Türkiye: İki Nikah, Bir Cenaze”, **Türkiye ve Avrupa**, Der. Atilla Eralp, Ankara, İmge Kitabevi, 1997, s.177-239.
- The Council of Europe, “Framework Convention For The Protection of National Minorities and Explanatory Report”, Strasbourg, February 1995.
- The Economist, “The Art of Exclusion”, 20 February 2015, (Çevrimiçi) <https://www.economist.com/europe/2015/02/20/the-art-of-exclusion>, 25 Mayıs 2024.
- The European Commission, “EU Roma Strategic Framework for Equality, Inclusion and Participation for 2020-2030”, Brussels, 7 October 2020, (Çevrimiçi) https://commission.europa.eu/publications/new-eu-roma-strategic-framework-equality-inclusion-and-participation-full-package_en, 5 Mayıs 2024.
- The European Commission, “Speech by President Barroso at the European Roma Summit”, Brussels, 4 April 2014, (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_14_288, 3 Mayıs 2024.
- The European Parliament, “Women's poverty in Europe”, Strasbourg, 5 July 2022, (Çevrimiçi) https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0274_EN.pdf, 25 Nisan 2024.
- The European Parliament, “Census of the Roma on the basis of ethnicity in Italy European Parliament resolution of 10 July 2008 on the census of the Roma on the basis of ethnicity in Italy”, 2008, (Çevrimiçi) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52008IP0361>, 6 Mayıs 2024.
- The European Parliament, “Charter of Fundamental Rights of European Union”, (Çevrimiçi) https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf, 19 Nisan 2024.
- The European Parliament, “Resolution of 25 March 2010 on the Second European Roma Summit”, Brussels, 2010, (Çevrimiçi) https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2010-0085_EN.html, 6 Mayıs 2024.
- The European Parliament, “Resolution on the Situation of Languages in the Community and on the Catalan Language”, 11 December 1990.
- The European Parliament, “Situation of Roma people living in settlements in the EU”, Strasbourg, 5 October 2022, (Çevrimiçi) https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0343_EN.html, 25 Nisan 2024.

Kaynaklar

- Thornberry, Patrick, **International Law and the Rights of Minorities**, Oxford, Clarendon Press, 1992.
- Toggenburg, Gabriel, "The Lisbon Treaty: A Rich Cocktail Served in an Only Half-full Glass", **Europäisches Journal für Minderheitenfragen**, Vol. 5, No. 2, 2012, s. 78-87.
- Toluner, Sevin, **Milletlerarası Hukuk Açısından Türkiye'nin Bazı Dış Politika Sorunları**, İstanbul, Beta Yayınları, 2000.
- Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı, **Uluslararası ve Ulusal Hukukta Azınlık Hakları**, İstanbul, 2005.
- Toprak, Binnaz, İrfan Bozan, Tan Morgül, Nedim Şener, **Türkiye'de Farklı Olmak: Din ve Muhafazakarlık Ekseninde Ötekileştirilenler**, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi, 2008.
- Türk Tarih Kurumu, "Lozan Sulh Muahedemesinin Kabulüne Dair Kanunlar", İstanbul, Necmi İstikbal Matbaası, 1931, (Çevrimiçi) <https://ttk.gov.tr/wp-content/uploads/2016/11/3-Lozan13-357.pdf>, 30 Mayıs 2024.
- Türkmen, Füsün, "Avrupa Birliği ve İnsan Hakları", **Dünden Bugüne Avrupa Birliği**, Der. Beril Dedeoğlu, İstanbul, Boyut Yayınları, 2003, s. 133-164.
- UN CERD, "General Recommendation No. 27: Discrimination against Roma", 16 August 2000.
- UN OHCHR, "International Covenant on Civil and Political Rights", (Çevrimiçi) <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>, 14 Nisan 2024.
- UNHCR, "CCPR General Comment No.23 Article: 27 (Rights of Minorities)", (Çevrimiçi) [https://www.refworld.org/legal/general/hrc\(1994/en/26900](https://www.refworld.org/legal/general/hrc(1994/en/26900), 5 Nisan 2024.
- Uzpeder, Ebru (Haz.), **Avrupa Birliği Sürecinde Dil Hakları**, İstanbul, Helsinki Yurttaşlar Derneği, 2003.
- Üstel, Füsün, **Yurttaşlık ve Demokrasi**, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 1999.
- Vermeersch, Peter, "How Does the EU for the Roma? Transnational Roma Activism and EU Social Policy Formation", **Problems of Post-Communism**, Vol. 67, Issue 5, Routledge, 2017, s.219-227.
- Vizi, Balazs, "Minority Languages and Multilingualism in Europe and in the European Union", **European Studies**, 29, 2012, s. 135-157.
- Warasin, Markus, "Minority Protection and Lesser-Used Language Promotion: The Convention on the Future of the European Union", **Language, Power and Identity Politics**, Ed. Máiréad Nic Craith, Hampshire, Palgrave Macmillan Publisher, 2007, s. 85-87.
- Yanıkdağ, Tülin, "Anayasallaşma Sürecinde Avrupa: Temel Haklar Şartı'ndan Lizbon Antlaşması'na", **Bilge Strateji**, C. 1, S. 3, Güz 2010, s. 98-121.
- Yanıkdağ, Tülin, "Türkiye'de Romanlar ve Alt Kimlik Grupları: Etno-Dilsel Farklılıkların Kimliğe Yansımaları", **Trakya Üniversitesi Roman Dili ve Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, C. 2, S. 1, Haziran 2021, s. 89-108.
- Yanıkdağ, Tülin, **Türkiye'de Ermeniler ve Aleviler: Kimlik, Farklılık, Hiyerarşi**, Ankara, Akademisyen Yayınları, 2022.
- Yanıkdağ, Tülin, "Türkiye'deki Romanların Sorunlarına Genel Bir Bakış", **Roman Olup Çingene Kalmak**, Ed. Levent Ürer, İstanbul, Melek Yayınları, 2012, s. 247-270.
- Yüksel, Ceyda, "Buçuk Millet: The Ottoman Gypsies in the Reign of Sultan Abdülhamid II (1876-1909)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, İstanbul, 2009.
- "Avrupa Bölgesel ya da Azınlık Dilleri Şartı", (Çevrimiçi) <https://hukukbook.com/avrupa-bolgesel-ve-azinlik-dilleri-sarti>, 5 Haziran 2024.
- "Avrupa Komisyonu Tarafından Hazırlanan Türkiye Raporları", (Çevrimiçi) https://www.ab.gov.tr/ilerleme-raporlari_46224.html, 5 Haziran 2024.

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN AZINLIKLARA YAKLAŞIMI VE ROMANLAR

- “Avrupa Komisyonu”, (Çevrimiçi) https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?ust_id=3&id=8825, 26 Nisan 2024.
- “Avrupa Parlamentosu”, (Çevrimiçi) <https://ab.gov.tr/45628.html>, 10 Haziran 2024.
- “Azınlık Hakları”, **Toplum ve Hukuk**, Yıl: 2, Sayı: 8, s. 53-78.
- “Catalan Speaking Countries”, (Çevrimiçi) https://www.worlddata.info/languages/catalan.php#google_vignette, 10 Mayıs 2024.
- “Constitution of Romania 1991 (rev. 2003)”, (Çevrimiçi) https://www.constituteproject.org/constitution/Romania_2003, 20 Mayıs 2024.
- “Council of the European Union: Human Rights”, (Çevrimiçi) <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1636&lang=EN>, 19 Nisan 2024.
- “Council of the European Union”, (Çevrimiçi) <https://www.consilium.europa.eu/>, 20 Nisan 2024.
- “Czechia”, (Çevrimiçi) <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/czechia>, 24 Nisan 2024.
- “Decade of Roma Inclusion 2005-2015”, (Çevrimiçi) https://www.rcc.int/romaintegration2020/romadecade_p/17/decade-of-roma-inclusion-2005-2015, 24 Mayıs 2024.
- “Euromosaic: The Production and Reproduction of the Minority Language Groups in the European Union”, (Çevrimiçi) <https://www.op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2f411e5e-e710-421f-988c-b6d8cf5ce474>, 1 Mayıs 2024.
- “European Bureau for Lesser-Used Languages (EBLUL)”, (Çevrimiçi) https://web.archive.org/web/20120426071208/http://eblul.eurolang.net/index.php?option=com_content&task=view&id=260&Itemid=1, 1 Mayıs 2024.
- “European Charter for Regional or Minority Languages: Treaty open for signature by the member States and for accession by non-member States”, (Çevrimiçi) <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treaty-num=148>, 17 Nisan 2024.
- “European Commission against Racism and Intolerance (ECRI)”, (Çevrimiçi) <https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance>, 30 Mayıs 2024.
- “European Court of Human Rights”, (Çevrimiçi) <https://www.echr.coe.int/>, 28 Mayıs 2024.
- “European Language Equality Network (ELEN)”, (Çevrimiçi) <https://elen.ngo>, 1 Mayıs 2024.
- “European Network Against Racism”, (Çevrimiçi) <https://www.enar-eu.org>, 1 Mayıs 2024.
- “European Union Agency for Fundamental Rights (FRA)”, (Çevrimiçi) https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-union-agency-fundamental-rights-fra_en#:~:text=Overview&text=The%20EU%20Agency%20for%20Fundamental,rights%20better%20informed%20and%20targeted, 23 Nisan 2024.
- “European Union Minorities and Discrimination Survey (EU-MIDIS) - Main Results Report”, (Çevrimiçi) https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/663-fra-2011_eu_midis_en.pdf, 27 Mayıs 2024.
- “Exhaustion of Domestic Remedies”, (Çevrimiçi) <https://www.ijrcenter.org/exhaustion-of-domestic-remedies>, 31 Mayıs 2024.
- “Framework Convention for the Protection of National Minorities: Treaty Open for Signature by the member States and Up Until the Date of Entry Into Force By Any Other State so Invited by the Committee of Ministers”, (Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/16800c10cf>, 17 Nisan 2024.
- “İspanya’da Azınlık Sol Koalisyon Güven Oyu Aldı”, (Çevrimiçi) <https://www.bloomberght.com/ispanya-da-azinlik-sol-koalisyon-guvenoyu-aldi-234222>, 10 Mayıs 2024.
- “İspanya’da seçimler: Muhafazakarlar, aşırı sağın desteğiyle bile çoğunluğa erişemiyor”, (Çevrimiçi) <https://tr.euronews.com/my-europe/2023/07/23/ispanya-erken-genel-secimler-icin-sandik-basinda>, 10 Mayıs 2024.

Kaynaklar

- “Mandate For The EPC-The Human Rights Working Group”, (Çevrimiçi) https://economic-policy-committee.europa.eu/about-epc_en, 20 Nisan 2024.
- “Neslişah ve Hatice Sultan Mahallesi (Sulukule) Yenileme Alanı”, (Çevrimiçi) https://mimarist.org/calisma_raporlari/39Donem/html/6.14.htm, 5 Haziran 2024.
- “Network to Promote Linguistic Diversity”, (Çevrimiçi) <https://npld.eu>, 1 Mayıs 2024.
- “Refusal of Applications by Gypsies for Planning Permission to Station Residential Caravans on Land Owned by Them/Chapman v. The United Kingdom”, **HRLJ**, C. 2, No. 9-12, 2001, s. 435-450.
- “Regional and Minority Languages in the New Member States”, (Çevrimiçi) <https://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS-Briefing-589794-Regional-minority-languages-EU-FINAL.pdf>, 1 Mayıs 2024.
- “Roma at A Glance”, (Çevrimiçi) <https://hsph.harvard.edu/sites/2018/03/roma-at-a-glance1>, 30 Mayıs 2024.
- “Roman Çalıştayı Raporu”, (Çevrimiçi) <https://t24.com.tr/haber/roman-calistayi-raporu,71526>, 5 Haziran 2024.
- “Romani people in the EU”, (Çevrimiçi) <https://multimedia.europarl.europa.eu/en/topic/romani-people-in-the-eu?20901..>, 30 Mayıs 2024.
- “Romania”, (Çevrimiçi) <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/romania/>, 17 Mayıs 2024.
- “Spain”, (Çevrimiçi) <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/spain/#people-and-society>, 7 Mayıs 2024.
- “Spain”, (Çevrimiçi) https://www.eurominority.eu/version/eng/minority-state2.asp?id_states=41, 7 Mayıs 2024.
- “Sulukule yok olduktan sonra proje iptal edildi”, (Çevrimiçi) <https://www.gazeteduvar.com.tr/turkiye/2019/09/13/av-hilal-kuey-sulukule-karari-40-yildir-ayni>, 5 Haziran 2024.
- “The European Commission”, (Çevrimiçi) https://commission.europa.eu/index_en, 30 Nisan 2024.
- “The European Court of Human Rights HUDOC Portal”, (Çevrimiçi) <https://hudoc.echr.coe.int/>, 20 Mayıs 2024.
- “The European Parliament”, (Çevrimiçi) <https://www.europarl.europa.eu/>, 5 Mayıs 2024.
- “The Spanish Constitution of 1978”, (Çevrimiçi) <https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionINGLES.pdf>, 7 Mayıs 2024.
- “Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşme”, (Çevrimiçi) <https://hukuk.book.com/ulusal-azinliklarin-korunmasina-iliskin-cerceve-sozlesme>, 5 Haziran 2024.
- “UN Charter”, (Çevrimiçi) <https://www.un.org/en/about-us/un-charter>, 14 Nisan 2024.
- “Working Party on Fundamental Rights, Citizen Rights and Free Movement on Persons”, (Çevrimiçi) <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/working-party-fundamental-rights-free-movement-persons>, 20 Nisan 2024.